

Pukovnik u penziji
STOJAN JOVIĆ

Vazdušnodesantna dejstva u opštenarodnom odbrambenom ratu

Mogućnosti upotrebe vazdušnih desanata u opštenarodnom odbrambenom ratu su velike. Padobranske jedinice JNA mogu biti desantirane u frontalnom i kombinovanom obliku oružane borbe, u svim vidovima strategijskih dejstava, napadnim i odbrambenim operacijama na kopnu, u borbama za gradove i dr. S obzirom na njihove borbene mogućnosti te jedinice mogu izvršavati sledeće zadatke: (1) prepadno-diverzantskog karaktera čiji je cilj uništavanje (ili otežavanje upotrebe) nuklearnog, hemijskog, biološkog i raketnog oružja i sredstava za njihovo lansiranje; prepadi na komandna mesta i centre veze, aerodrome, helidrome i elemente pozadinskog obezbeđenja; rušenje objekata na komunikacijama i dr. i (2) taktičkog karaktera — napadi na manje neprijateljeve jedinice; ovladavanje važnim taktičkim objektima i njihova odbrana radi sprečavanja neprijateljevog manevra po dubini ili radi ubrzanja prodora sopstvenih snaga s fronta itd. Te zadatke, najčešće, izvršavaju zajedno sa jedinicama Teritorijalne odbrane i drugim snagama, a pojedine zadatke mogu i samostalno. Bitna karakteristika dejstva vazdušnih desanata u ONOR-u su kratkotrajan i odlučujući udar i izvršenje zadatka za što kraće vreme.

U drugom svetskom ratu vazdušni desanti su se afirmisali kao novo ofanzivno i efikasno sredstvo za izvođenje vertikalnog manevra i, u sadejstvu sa snagama koje napadaju na frontu, za izvođenje udara po važnim objektima u neprijateljevoj pozadini. Zahvaljujući velikom napretku u izgradnji transportnih aviona, jedrilica, padobrana i druge opreme za desantiranje, kao i potrebi da se neprijateljev otpor lomi napadom s leđa, u nekim najvećim operacijama drugog svetskog

rata u neprijateljevu pozadinu su spuštane snage, pa čak i čitave vazdušnodesantne armije.¹ Pored toga, padobrancima su poveravani i mnogi specijalni zadaci: izviđanje neprijatelja, diverzije, prepadi na komandna mesta, pružanje pomoći snagama otpora itd. Efikasnost dejstva i uspesi koji su postizani na svim ratištima u svetu učvrstili su uverenje u svim armijama da su vazdušnodesantne jedinice opravdale svoje postojanje i da ih i dalje treba razvijati. Ta tendencija je nastavljena i u posleratnom periodu. One su masovno korišćene u lokalnim ratovima i oružanim intervencijama, a danas čine okosnicu snaga za brze intervencije velikih sila, odnosno gotovih snaga za otpočinjanje iznenadnih ratnih dejstava.

I Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije deo je malog broja armija koje su u toku drugog svetskog rata u svom sastavu imale vazdušnodesantne jedinice. Sredinom 1944. godine, nastojeći da od saveznika dobije teško i moderno oružje za jačanje NOV i POJ, maršal Tito je sa zapadnim saveznicima postigao sporazum, pored ostalog, i o obuci padobranaca². Realizaciji sporazuma se ubrzo pristupilo, jer vremena za gubljenje nije bilo. Odabrani borci i starešine prebačeni su avionima u Italiju, završili padobransku i diverzantsku obuku u logoru Gravina blizu Barija, i od njih je 14. oktobra 1944. godine obrazovan padobranski bataljon Vrhovnog štaba NOV i POJ.³ On je stigao u Beograd, početkom januara 1945. godine, borbeno osposobljen, naoružan i opremljen i ušao u sastav Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva. Do kraja rata padobranci su obezbeđivali neke važnije objekte u Beogradu i okolini, umesto da budu upotrebljeni za vazdušni desant u operacijama za konačno oslobođenje Jugoslavije⁴. U toku avgusta 1945. godine bataljon je konačno bio rasformiran.

¹ Na Kritu 1941. godine XI vazdušnodesantni korpus, na Siciliji 1943. godine dve vazdušnodesantne divizije, u Normandiji 1944. godine tri vazdušnodesantne divizije, u Holandiji 1944. godine tri vazdušnodesantne divizije, na Rajni 1945. godine tri vazdušnodesantne divizije, u oblasti Vjazme 1942. godine vazdušnodesantni korpus.

² Zapisnik sa sastanka maršala Tita i generala Vilsona od 10. avgusta 1944. godine, u Kazerti. — Dr Dušan Biber, *Tito — Čerčil, strogo poverljivo*, Arhiv Jugoslavije — »Globus«, Zagreb, 1981, str. 226.

³ Stojan Jović, *Padobranski bataljon NOV i POJ*, »Vojnoistorijski glasnik« br. 3/84.

⁴ Iako o tome nijedan vojni rukovodilac nije nigde objasnio zašto je jedna tako elitna jedinica ostala zaboravljena, ipak, neki razlozi se mogu sagledati: nedostatak TrA, postojanje jakih partizanskih snaga iza neprijateljevih linija itd., mada je mogao biti efikasno upotrebljen pri proboju sremskog fronta, u gonjenju, sprečavanju izvlačenja u Austriju, uništavanju četnika itd.

Ipak, u posleratnoj izgradnji Jugoslovenske armije ideja o vertikalnom manevru nije bila zapostavljena, jer je ubrzo u njen sastav ušao i novoformirani padobranski bataljon⁵. U prvim posleratnim godinama još je bilo ostataka domaćih izdajnika u unutrašnjosti zemlje, a na južnim i zapadnim granicama Jugoslavije opasnosti su se stalno gomilale. Direktna opasnost je kasnije zapretila i sa istoka, da bi ugroženost jugoslovenske nezavisnosti, u manjem ili većem stepenu, prerasla u permanentno stanje.

Razumljivo je, stoga, stalno nastojanje Generalštaba JNA da povećava vatrenu i udarnu moć, borbenu spremnost i manevarsku sposobnost Armije, kako bi uspješnije odgovorila novim zadacima u savremenim uslovima. U tom okviru razvijane su i snage i sredstva za izvođenje vazdušnodesantnih dejstava: padobranska jedinica i transportna avijacija. U prvo vreme bio je to padobranski bataljon, dobro opremljen i obučen, koji je u svakom trenutku bio na raspolaganju Generalštabu za desantiranje radi izvršavanja borbenih zadataka tamo gde bi iskrsla potreba. Otada su u sastavu JNA stalno manje ili veće padobranske jedinice, čija je veličina uvek usklađivana sa strategijskim pogledima na odbranu zemlje, nienim ekonomskim i tehničkim mogućnostima. Raspoložujući transportnom avijacijom i mogućnostima domaće industrije da proizvode neophodna desantna sredstva, JNA je bila u staniu da materijalizuje svoj koncept primene vazdušnih desanata u eventualnim ratnim dejstvima.

Sa aspekta odbrane zemlje nije bila zanemarliiva ni činjenica da su vazdušnodesantnim jedinicama raspolagale sve savremene armije, pa i one u našem susedstvu. Držati korak sa savremenim kretaniima na svim poljima tehničkog razvoja, pa i kada je u pitanju tzv. treća dimenzija rata, bio je imperativ za jugoslovenske oružane snage, mada se jugoslovenska sposobnost za vođenje borbe u neprijateljevoj pozadini nije ispoljavala samo, čak ni pretežno, postojanjem i veličinom padobranskih jedinica, već prvenstveno brojnim i jakim teritorijalnim i drugim snagama. Jugoslavija nije želela da zaostaje za drugima, s obzirom na to da je na jakoj i modernoj operativnoj armiji počivala njena bezbednost.

⁵ Formiran 1947. godine, u Beloj Crkvi, u kojem je jezgro starešinskog kadra činio sastav prvog padobranskog bataljona.

Osnovne pretpostavke razvoja i izgradnje padobranskih jedinica i primenu vazdušnih desanata u oružanoj borbi, kao u ranijem periodu tako i danas, čine:

— *prvo*, padobranstvo, kao grana vazduhoplovnih sportova i kadrovska baza za popunu padobranskih jedinica, bilo je dosta razvijeno među omladinom još pre drugog svetskog rata. U posleratnom periodu, u Vazduhoplovnom savezu Jugoslavije svoje značajno mesto našlo je i sportsko padobranstvo. Danas u preko stotinu aeroklubova širom zemlje svake godine se izvede oko 10.000 skokova padobranom i obuči više stotina mladih padobranaca. Jugoslavija spada u zemlje čiji sportski padobranici postižu zapažene uspehe na međunarodnim takmičenjima. Otuda Vazduhoplovni savez Jugoslavije treba smatrati rezervoarom mladih, obučenih i sposobnih kadrova za padobranske jedinice JNA kako u miru tako i u ratu;

— *drugo*, transportna avijacija RV i PVO od rata do danas stalno je raspolagala dovoljnim brojem kvalitetnih aviona za desantiranje ljudi i materijalnih sredstava. Danas su te jedinice opremljene modernim letelicama čiji radijus dejstva i nosivost obezbeđuju izvođenje vazdušnih desanata na čitavoj teritoriji zemlje. One su opremljene uređajima za letenje i precizno desantiranje i u složenijim meteorološkim uslovima, danju i noću. Njihovi realni transportni kapaciteti zadovoljavaju potrebe padobranskih jedinica i zahteve jugoslovenskog ratišta. Treba napomenuti da se za desantiranje, bilo delova padobranskih jedinica bilo delova jedinica KoV, mogu koristiti i transportni helikopteri RV i PVO, čiji su ukupni maksimalni kapaciteti znatni;

— *treće*, domaća industrija naoružanja, padobrana i druge vojne opreme zadovoljava sve potrebe padobranskih jedinica čiji proizvodi po kvalitetu ne zaostaju za najboljima u svetu. Padobrani i druga sredstva za desantiranje, na primer, fabrika »Franjo Kluz«, poznati su i van granica Jugoslavije.

Treba istaći da nedostatak teške transportne avijacije u RV i PVO predstavlja limitirajući faktor i ograničava uvođenje u naoružanje padobranskih jedinica težih vatrenih sredstava i vozila, zbog čega su njihove vatrene mogućnosti i manevarske sposobnosti u borbi ograničene. Karakter naoružanja opredelio je i njihovu taktiku, koja se karakteriše brzim prepadima, zasedama, diverzantskim dejstvima i sl., tj. izbe-

gavanje dužih i odbrambenih dejstava, osobito protiv oklopnih i mehanizovanih neprijateljevih snaga. Potrebama padobranskih jedinica i mogućnostima transportne avijacije RV i PVO prilagođena su i sredstva za desantiranje materijalnih sredstava (teretni padobrani, platforme, ambalaža) koja zadovoljava njihove osnovne potrebe za snabdevanjem vazдушnim putem (municijom, eksplozivnim sredstvima, hranom, sanitetskim materijalom, tekućinama) bilo pri desantiranju ili naknadno.

Za izvršavanje složenijih borbenih zadataka padobranske jedinice mogu biti ojačane odgovarajućim snagama i sredstvima KoV (koji bi bili desantirani helikopterima) a mogu im se pridavati ili njima sadejstvovati partizanske jedinice i jedinice teritorijalne odbrane na privremeno zaposednutoj teritoriji koje se nađu u istoj zoni borbenih dejstava. Desantirane snage takođe mogu biti podržane vatrom avijacije, raketnih jedinica i artiljerije (u granicama dometa) u kritičnim periodima borbe. Na taj način njihova borbena moć može da naraste do takvog stepena koji obezbeđuje izvršavanje ne samo prepadnih i diverzantskih već i nekih taktičkih zadataka.

Prema tehničkoj opremljenosti, sposobnosti vojničkog i starešinskog sastava, obučenosti i uvežbanosti, kao i stečenim iskustvima na brojnim zajedničkim taktičkim vežbama i manevrima oružanih snaga posle rata, padobranske jedinice spadaju u red elitnih jedinica JNA i ne zaostaju bitno za padobranskim jedinicama naših suseda. One se karakterišu visokom operativnom pokretljivošću, brzinom stupanja u borbu, mogućnošću izvođenja borbenih dejstava na celom jugoslovenskom ratištu, sposobnošću da se na bojištu pojave i u složenijim vremenskim uslovima i da borbena dejstva izvode samostalno ili u sadejstvu sa ostalim delovima oružanih snaga u neprijateljevoj pozadini. One su, dakle, sposobne da postignu iznenađenje i značajne taktičke rezultate.

Veličina, naoružanje i oprema padobranskih jedinica prilagođeni su njihovoj nameni i zadacima koje će izvršavati u ratu. Male i nesvrstane zemlje, kakva je i Jugoslavija, ne smeju da se odreknu prednosti koje im pruža upotreba vazдушnih desanata u ratu, pa makar te mogućnosti bile i u skromnim razmerama. Prirodno je da one, pri tome, ne mogu da kopiraju niti koncepciju, niti iskustva velikih sila, već njihova rešenja moraju biti originalna i prilagođena uslovima i

prilikama sopstvenog ratišta i strategiji vođenja oružane borbe. Upravo se time rukovodi i JNA u izgradnji svojih padobranskih jedinica i definisanju načela njihove borbene upotrebe.

*

Doktrina ONOR-a počiva na opredeljenju da socijalistička Jugoslavija neće voditi osvajajući rat, niti će posezati za tuđim teritorijama. Ako joj bude nametnut, ona će voditi rat odbrambenog karaktera radi očuvanja nacionalnog integriteta i samoupravnog društveno-političkog sistema. U skladu s takvim opredeljenjem ona svoje oružane snage tako koncipira i priprema da budu u svakom trenutku sposobne da brane zemlju u slučaju agresije. Naravno, to ne znači da će jugoslovenske oružane snage u ratu izvoditi isključivo odbrambena dejstva. Naprotiv. Rat će na stratezijskom planu imati odbrambeni karakter, jer se radi o odbrani zemlje i suprotstavljanju agresiji, ali u svojoj suštini, po načinu vođenja oružane borbe on će biti ofanzivan i totalan⁶. »Ofanziva je jedini vid stratezijskih dejstava oružanih snaga SFRJ«⁷. Savremena armija koja se priprema da u ratu vodi ofanzivna dejstva u svom sastavu treba da ima, pored komponenata koje su nosioci vatre, udara i manevra, i vazdušnodesantne jedinice i vazduhoplovna transportna sredstva za njihov prenos na bojištu.

Vazdušni desanti su uglavnom sredstvo napadača. Iskustva govore da su ih agresori redovno koristili početkom ratnih dejstava, jer njihova primena doprinosi postizanju iznenađenja, efikasnijem izvođenju munjevitih i odlučnih napadnih operacija. Po pravilu, dosad su ih koristile samo velike sile ili, tačnije, nadmoćnija strana u sukobu protiv slabijeg ili već rastrojenog protivnika. Dakle, u situacijama kada nije očekivan jak otpor i kada su osigurani povoljni operativni i taktički uslovi za njihov uspeh. No, to su opšta načela koja u specifičnim uslovima ONOR-a mogu i moraju biti korigovana i prilagođena sopstvenim mogućnostima. Jugoslovenska

⁶ Nikola Ljubičić, *Opštenarodna odbrana strategija mira*, VIZ, Beograd, 1981, str. 86—87.

⁷ Isto, str. 342.

ratna veština je iznašla i teorijski definisala mnoga posebna rešenja za uspešno vođenje oružane borbe, pa i za najnepovoljnije uslove. Ne postoje objektivni razlozi da se teorijski ne uobliče i rešenja za upotrebu sopstvenih vazdušnih desanata u eventualnom ratu⁸.

Jugoslovenske oružane snage u ONOR-u će izvoditi vazdušne desante na teritoriji sopstvene zemlje⁹ protiv agresorovih snaga koje bi privremeno zaposele deo nacionalne teritorije, počev od prvog dana ratnih dejstava, pa sve dok postoje uslovi za njihovu primenu, tj. dok RV i PVO bude raspola-gao aerodromima, transportnom avijacijom i helikopterima, odnosno do potpunog izbacivanja agresora iz zemlje. A mogućnosti upotrebe vazdušnih desanata u različitim ratnim situacijama su velike. Prema svojim borbenim mogućnostima i osposobljenosti padobranske jedinice JNA mogu biti desantirane u frontalnom i kombinovanom obliku oružane borbe, u svim vidovima strategijskih dejstava, napadnim i odbrambenim operacijama na kopnu, u borbama za gradove i dr., skoro na svakom zemljištu i u složenijim meteorološkim uslovi-ma, danju i noću. Svakako, za uspeh desantiranja moraju bi-ti obezbeđeni izvesni povoljni operativni i taktički uslovi, bez čega bi desantiranje moglo biti dovedeno u pitanje.

Jugoslovenske oružane snage danas poseduju savremeno naoružanje i opremu, i u tom pogledu idu ukorak sa armi-jama svojih suseda. I padobranske jedinice spadaju u red mo-dernih, brzih i efikasnih jedinica koje poseduju određene bor-bene vrednosti i mesto u odbrambenom mehanizmu zemlje. U tome, svakako, nema dileme. Međutim, s obzirom na spe-cifičnost organizacije i sastava oružanih snaga, namene i ulo-gu pojedinih njihovih komponenti, kao i koncepciju vođenja oružane borbe, upotrebu vazdušnih desanata u ONOR-u tre-ba objasniti i s jednog drugog aspekta. S obzirom na činieni-cu da jugoslovenske oružane snage raspolažu mnogobroinim jedinicama Teritorijalne odbrane, koje će, u slučaju prodora agresorovih trupa u dubinu državne teritorije, ostati i dejst-

⁸ U našoj normativnoj teoriji postoji praznina u pogledu definisanja mesta i uloge padobranskih jedinica i vazdušnih desanata u ONOR-u. Ovaj članak je pokušaj da se o tome nešto kaže i na tu temu pokrene rasprava.

⁹ U ratu, državna granica nije barijera za dejstvo jugoslovenskog oružja po neprijateljevim ciljevima. Kad su u pitanju vazdušni desanti, u prvom redu dolaze u obzir dejstva diverzantskih i izviđačkih padobranskih grupa i izvan državnih granica.

vovati protiv njih od prvog časa i bukvalno od same državne granice, postavlja se pitanje: da li je jugoslovenskim oružanim snagama neophodno da imaju i padobranske jedinice koje će u ratu da izvode vazdušne desante u neprijateljevu pozadinu, kad skoro sve borbene zadatke na tom prostoru mogu da izvršavaju jedinice Teritorijalne odbrane. To je fundamentalno teorijsko pitanje koje treba razjasniti, jer ono ima direktne reperkusije na praktična rešenja.

U razgraničavanju uloge i zadataka jedinica Teritorijalne odbrane i vazdušnih desanata pri dejstvu na privremeno zaposednutoj teritoriji, po mom mišljenju, nema značajnijih nejasnoća. Polazeći od toga da padobranske jedinice spadaju u red specijalnih jedinica JNA (po izboru ljudstva, obučenosti za posebne zadatke u neprijateljevoj pozadini, naoružanju, opremljenosti i dr.), koje mogu iznenadno i brzo da se pojave na bilo kom delu jugoslovenskog ratišta i u vreme koje najviše odgovara određenom nivou komandovanja, one čine visokomobilnu snagu, uvek spremnu za udar po neprijateljevim najosetljivijim ciljevima, za čije uništenje ili neutralisanje u datom trenutku ne mogu da se angažuju druge snage i sredstva. Sigurno je da će rat nametati i situacije kada se protiv važnih, kratkotrajnih, brzopokretnih i sličnih ciljeva u dubljoj neprijateljevoj pozadini i u ograničenom vremenu ne mogu privući i angažovati jedinice Teritorijalne odbrane, bilo zbog udaljenosti, bilo da su angažovane na drugim zadacima ili, pak, što je objekat dejstva takvog karaktera da iziskuje upotrebu specijalnih snaga, prilaz jedino iz vazdušnog prostora i poseban način izvršavanja. U takvoj situaciji, naravno, upotreba padobranaca ne samo da je optimalno već i jedino moguće rešenje. Svakako, to ne znači da će padobranici u tom slučaju izvršavati zadatak nezavisno od ostalih delova oružanih snaga. Sinhronizacija borbenih dejstava svih raspoloživih snaga i sredstava na datom prostoru i u kritično vreme ne samo da se podrazumeva već je i neophodnost, pa i uslov uspeha.

Pri zajedničkom dejstvu padobranskih jedinica Teritorijalne odbrane na privremeno zaposednutoj teritoriji, zavisno od jačine, borbenih mogućnosti i konkretne situacije na bojištu, njihov odnos i uloga mogu biti različiti. Na primer da:

— padobranske jedinice izvršavaju same osnovni zadatak, a ostale snage da im sadejstvuju — izoluju rejon dejstva i spre-

če neprijateljevu intervenciju sa strane, vrše prihvata pri izvlačenju i sl.;

— desantirane padobranske jedinice i jedinice Teritorijalne odbrane istovremeno napadaju isti objekat, ali iz različitih pravaca, na više pojedinačnih elemenata istog objekta ili jedinice, pri čemu pretpostavljena komanda rešava tokom organizacijskog procesa sva bitna pitanja njihovog sadejstva;

— glavni zadatak izvršavaju jedinice Teritorijalne odbrane, a desantirane padobranske jedinice imaju ulogu prepadnog elementa iz vazdušnog prostora, prednjeg odreda, diverzantske grupe i sl.

Kombinacija može biti više. Međutim, suština je da se, sadejstvom jedinica Teritorijalne odbrane i drugih snaga na privremeno zaposednutoj teritoriji i vazdušnog desanta, borbena moć i učinak ukupnih snaga u neprijateljevoj pozadini znatno uvećavaju. To što jugoslovenske oružane snage raspolazu raznovrsnim snagama i mogućnostima za dejstvo u agresorovoj pozadini predstavlja njihovu veliku prednost, jer neprijateljeva živa sila, vatrena sredstva, objekti komandovanja, pozadinskog obezbeđenja i dr. na čitavom eventualno posednutom jugoslovenskom prostoru mogu biti na udaru sa zemlje i iz vazdušnog prostora. Dejstvo teritorijalnih snaga i vazdušnih desanata mogu skladno da se dopunjuju — tamo gde ne mogu dostići jedinice Teritorijalne odbrane mogu padobranci, i obratno. I na polju upotrebe vazdušnih desanata i njihovim sadejstvom sa jedinicama Teritorijalne odbrane na privremeno zaposednutoj teritoriji manifestuje se sve bogatstvo formi oružane borbe u ONOR-u i fleksibilnost dejstva jugoslovenskih oružanih snaga, ali takođe i visok stepen njenih tehničkih mogućnosti da u ratu primenjuju i jedno od najsavremenijih ofanzivnih sredstava, kakvi su vazdušni desanti danas. »Iskustva iz ratova vođenih posle drugog svetskog rata... uče nas da ne smijemo zaostajati ni u teoriji ratne veštine ni u naoružanju za moderno opremljenim armijama... Modernizacija oružanih snaga mora biti postavljena tako da se stalno povećava njihova borbena spremnost, udarna i vatrena moć¹⁰. Iako general Nikola Ljubičić izričito ne govori o vazdušnodesantnim snagama, ideja o držanju koraka sa savremenim armijama i povećanju manevarskih sposo-

¹⁰ Nikola Ljubičić, *Isto*, str. 124. i 126.

bnosti ne bi bila potpuna ako ne bi podrazumevala i postojanje i jačanje padobranskih jedinica u oružanim snagama, sposobnih da izvršavaju složene borbene zadatke u neprijateljevoj pozadini. Dakle, logičan je zaključak da snažna Teritorijalna odbrana ne isključuje potrebu za primenom vazdušnih desanata u ratu. Koherentnost njihovih dejstava samo čini udare po neprijateljevim osjetljivim ciljevima još efikasnijim.

*

Padobranske jedinice JNA ili njihovi delovi mogu u ratu izvršavati one borbene zadatke koji su u skladu sa njihovom jačinom i borbenim mogućnostima. A pošto vazdušni desant neće, najčešće prelaziti, snagu četne, a samo izuzetno bataljonske borbene grupe ili više, to im se i ne mogu postavljati neki složeniji i radikalniji borbeni zadaci, već oni koji imaju karakter munjevitih prepada i pretežno diverzantska obeležja. A efekti takvih napada ponekad mogu prevazići taktičke okvire. Desantirana jedinica, u sadejstvu sa jedinicama Teritorijalne odbrane, može naneti neprijatelju osetne gubitke u živoj sili i borbenoj tehnici ili da napadnuti objekat privremeno ili trajno izbaci iz upotrebe. Međutim, u povoljnim operativnim uslovima (iscrpljene i oslabljene neprijateljeve snage, prelaz jugoslovenskih oružanih snaga u ofanzivu i sl.) i kada se upotrebljava jači vazdušni desant, može se postaviti i radikalniji borbeni zadatak: razbijanje i uništavanje neprijateljevih taktičkih sastava, zauzimanje i držanje za izvesno vreme važnih taktičkih i topografskih objekata i dr. Naravno, karakter njihovog borbenog zadatka zavisi, pored ostalog, i od toga da li se radi o neposrednijem sadejstvu snagama koje dejstvuju s fronta ili je u pitanju relativno samostalnjiji poduhvat.

S obzirom na iznete faktore borbeni zadaci desantiranim snagama mogu se svrstati u dve grupe:

— *prva*, zadaci prepadno-diverzantskog karaktera, čiji je cilj uništavanje (ili otežavanje upotrebe) nuklearnog, hemijskog, biološkog, raketnog i drugog, posebno efikasnog i opasnog oružja, sredstava za njegovo lansiranje, upravljanje i dr.; prepadi na komandna mesta i centre veze, elemente VOJIN, aerodrome i helidrome; uništavanje elemenata poza-

dinskog obezbeđenja, prvenstveno ubojnih sredstava i pogonskog goriva; rušenje objekata putnog, rečnog i pomorskog saobraćaja; oslobađanje zarobljenika, zatočenika i istaknutih ličnosti iz ruku agresora ili njegovih kvislinga; uništavanje važnih privrednih objekata koji proizvode za potrebe agresora; prikupljanje obaveštajno-izviđačkih podataka itd.

— *druga*, zadaci taktičkog karaktera — napadi na manje neprijateljeve jedinice na izdvojenim odbrambenim ili vatrenim položajima, u kretanju i sl.; ovladavanje važnim taktičkim objektima i njihova odbrana radi sprečavanja neprijateljevog manevra po dubini ili radi ubrzavanja prodora sopstvenih snaga s fronta, itd.

Iste ili slične zadatke izvršavaju i jedinice Teritorijalne odbrane i druge snage na privremeno zaposednutoj teritoriji, ali komanda koja planira, organizuje i objedinjava dejstva svih snaga na datom prostoru bira najoptimalnije rešenje njihovog angažovanja po ciljevima i vremenu. sinhronizuje njihova dejstva i eksploatiše postignute efekte. Kao što je već rečeno, zajednička dejstva vazdušnih desanata i jedinica Teritorijalne odbrane mogu dovesti samo do većih rezultata, a nikako ne znači rasipanje snaga ili njihovo preplitanje i dupliranje.

No, neki od navedenih zadataka su složeni i može izgledati da mogućnosti padobranskih snaga nisu srazmerne realnim borbenim potrebama. Međutim, mora se imati u vidu da u vazdušnodesantnim dejstvima veličina vazdušnog desanta nema uvek presudan značaj za uspeh, jer u njegovom dejstvu do izražaja dolaze i drugi činioci: iznenađenje, borbena sposobnost ljudstva, iskustvo, naoružanje i oprema, smišljeni taktički postupci i lukavstvo, moral ljudi itd. Svi ovi elementi su, svakako, na strani jugoslovenskih padobranaca, čemu još treba dodati faktore poznavanja zemljišta, podršku stanovništva i dr. Mnogi istorijski primeri malih vazdušnih desanata, koji su postigli velike uspehe, to potvrđuju¹¹.

¹¹ Na primer, 10. maja 1940. godine 200 pripadnika Vermahta, iskrcavši se nečujno iz jedrilica, zauzeli su čuveni for Eben Emael na nemačko-belgijskoj granici, otvorivši put 6. armiji za prodor u Belgiju; nemački VD jačine 150 ljudi, kod Dombaasa, u Norveškoj, 1940. godine, 5 dana je sprečavalo prodor britanskih snaga i izvršilo zadatak, mada ih je u životu ostalo svega 35; 27/28. februara 1942. godine jedna padobranska četa iz V. Britanije izvršila je VD kod Brunevala, u Francuskoj, uništila posadu, zaplenila, demontirala i prenela u Englesku nemački radar, jednu od najčuvanijih tajni Nemačke tog vremena; grupa norveških patriota, pripremljenih u V. Britaniji i bačenih

*

Teorija vazdušnodesantnih dejstava stranih armija davno je već utvrdila neke konstante koje utiču na mogućnost primene vazdušnih desanata i njihov uspeh u borbi. Neke od njih, kao što su, na primer, primena u ofanzivnim dejstvima, obezbeđenje povoljnih uslova za prelet i desantiranje, dubina izvođenja, jačina snaga itd., čine osnovne faktore pri odlučivanju da li se vazdušni desant može upotrebiti ili ne, jer bi njihovo ignorisanje imalo za posledicu neprihvatljiv rizik, neuspeh i velike žrtve. Naravno, velike zemlje su u stanju da lakše obezbede neophodne povoljne uslove za bezbednu upotrebu svojih vazdušnih desanata, a to znači da su u poziciji da ih primenjuju mnogo češće i efikasnije nego manje zemlje, pogotovo u lokalnim ratovima i oružanim intervencijama.

Primena vazdušnih desanata u uslovima ONOR-a, iako moraju biti poštovani neki opšti zahtevi, ipak će obilovati brojnim specifičnostima.

Istorijska iskustva ukazuju na to da su dosad svi vazdušni desanti, izuzev sovjetskih u drugom svetskom ratu, bili izvođeni na tuđoj teritoriji, gde, uglavnom, nisu imali oslonac na stanovništvo i neposrednu podršku gerilskih snaga.¹² Jugoslovenski vazdušni desanti, međutim, izvođiće borbena dejstva u bitno drugačijem ambijentu: na tlu sopstvene zemlje, uz oslonac na Teritorijalnu odbranu, društveno-političke zajednice i stanovništvo koji će mu pružati borbenu podršku i biti izvor podataka o neprijatelju, zatim za snabdevanje i zbrinjavanje itd. Time desant stiče značajnu prednost nad neprijateljem i zalogu svog uspeha.

padobranima, 1942. godine uništilo je fabriku teške vođe u Norveškoj, čime je osujećen Hitlerov plan da se dočepa atomske bombe; 24. oktobra 1942. godine 42 sovjetska padobranca, u sadejstvu sa grupom partizana, na aerodromu Majkop uništili su 22 i oštetila 20 nemačkih aviona, od 55 koliko ih je bilo; Britanci su 1943. godine bacili taktički VD u džungli Burme, 300 km iza japanskih linija, koji se dugo održao i uspeo da preseče sve veze severne i južne armije; 1945. godine jedna američka padobranska četa uspela je da na ostrvu Luzon oslobodi logor američkih zarobljenika; izraelski padobranski bataljon 1956. godine zauzeo je tesnac Mitlu, na dubini 210 km, omogućivši brz prodor oklopnim jedinicama ka Sueckom kanalu; sedmog juna 1967. godine jedna izraelska padobranska četa uspela je lako da zauzme aerodrom i grad Šarm El Šeik, na Sinaju, pored ostalog, i zahvaljujući veštoj obaveštajnoj varki, itd.

¹² To se odnosi i na nemačke vazdušne desante na zapadu 1940. godine, pa i savezničke u Normandiji i Holandiji 1944. godine, jer je stvarna pomoć petokolonaša u Norveškoj i pokreta otpora u Francuskoj desantiranim snagama bila više manifestacionog nego vojnog značaja.

Obezbeđenje povoljnih uslova za izvođenje vazdušnog desanta jedan je od osnovnih uslova za njegov uspeh. I uprkos moguće neprijateljeve nadmoćnosti u vazdušnom prostoru i njegovim velikim mogućnostima vazdušnog, elektronskog i kosmičkog osmatranja i izviđanja, ipak se izvesni povoljni uslovi u ONOR-u za vazdušni desant mogu obezbediti. U te uslove spadaju: tajnost priprema padobranskih jedinica i transportnih aviona, let transportnih aviona (helikoptera) do desantnog rejonu i izvođenje desanta, kao i eventualno neutralisanje najopasnijih ciljeva neprijateljeve protivvazdušne odbrane. S obzirom na to da se ovde ne radi o vazdušnim desantima velikih razmera, velikim odstojanjima i dugom trajanju leta i desantiranja, to je razumljivo što nisu ni neophodni svi oni uslovi koji su imanentni operativnim i strategijskim vazdušnim desantima koje izvode velike sile. Tako se pripreme padobranskih jedinica mogu izvoditi noću, na pokrivenom zemljištu i nešto dalje od aerodroma poletanja, naravno, uz preduzimanje neophodnih mera maskiranja i bezbednosti. A pošto u sastavu vazdušnog desanta nema teške tehnike za desantiranje, čiji utovar u transportne avione traje 2—4 sata, to ukrcavanje ljudstva sa ličnim naoružanjem i lakom opremom ne traje duže od 10 do 20 minuta. Na taj način transportni avioni ne moraju da gase motore za vreme ukrcavanja, jer je njihovo zadržavanje na polaznom aerodromu minimalno. I to je jedna od značajnih mera PVO, iako će aerodrom u periodu ukrcavanja vazdušnog desanta štititi snage PVO koje su na njemu inače raspoređene ili su za tu priliku posebno izdvojene. Najteži je problem, svakako, bezbedan let transportnih aviona (helikoptera) sa vazdušnim desantom do desantnog rejonu, jer će morati da savlađuju jak neprijateljev sistem protivvazdušne odbrane. O neutralisanju tih sredstava u pojasu marš-rute i desantnog rejonu ne može biti govora, pošto bi takav poduhvat zahtevao angažovanje brojne avijacije i drugih snaga i sredstava, kojih neće biti dovoljno. Izlaz se mora tražiti u specijalnim postupcima; izvođenju vazdušnog desanta noću ili u uslovima slabije vidljivosti, letu pojedinačnim avionima i u različitim pravcima, maksimalnom prilagođavanju profila leta konfiguraciji zemljišta, s tim da visina, vreme nadletanja desantnog rejonu i izbacivanje vazdušnog desanta budu precizno sinhronizovani. Razume se, makar i lokalna i privremena nadmoćnost u vazdušnom pro-

storu i lovačka zaštita transportnih aviona u toku preleta značili bi povećanu bezbednost izvršenja zadatka, čemu će se težiti kad god za to budu postojali uslovi.¹³ Neutralisanje snaga protivvazdušnodesantne odbrane avijacijom ili raketama u uslovima ONOR-a takođe se retko može obezbediti, mada u uslovima postignutog iznenađenja neprijatelja neće ni biti neophodno. Umesto toga, najnužniju vatrenu pripremu mogu da izvedu jedinice Teritorijalne odbrane minobacačima i raketnim lanserima. Neosporno je da su uslovi za izvođenje vazdušnog desanta u ONOR-u veoma složeni. Međutim, smišljenim merama obezbeđenja, dobrim planiranjem i inventivnim postupcima veći rizik se može izbeći. Uostalom, priroda ONOR-u je složena i specifična, pa lakih operacija i drugih borbenih aktivnosti neće biti. Tu sudbinu će, naravno, deliti i vazdušni desanti.

Dubina desantiranja se neće određivati prema jačini vazdušnog desanta, kako to već čine druge zemlje, već će ona zavisiti od zadatka, taktičkog radijusa vazduhoplova kojim se prevozi i drugih uslova. Ipak, s obzirom na to da će izvesne zadatke u taktičkoj dubini izvršavati snage ubačene kopnenim putem ili ostavljene, helikopterski desanti i jedinice Teritorijalne odbrane, to je prirodno da padobranski desanti budu upotrebljavani za izvršavanje posebno važnih zadataka izvan taktičkog okvira, dakle, na čitavoj dubini jugoslovenskog ratišta, a u posebnim situacijama i izvan nacionalne teritorije.

Jačina vazdušnog desanta uopšte, pa i u ONOR-u, zavisi od više faktora, među kojima su najvažniji: borbeni zadatak, jačina neprijatelja, mogućnost sadejstva sa drugim snagama, podrška, raspoloživi transportni kapaciteti i dr. Imajući u vidu uobičajenu klasifikaciju vazdušnih desanata u savremenoj teoriji ratne veštine, s jedne, i jugoslovenske mogućnosti za izvođenjem vertikalnog manevra, s druge strane, očigledno je da se u ONOR-u, o strategijskom i operativnom vazdušnom desantu u klasičnom smislu te reči, ne može govoriti, već samo o vazdušnim desantima taktičkog i specijalnog karaktera. No, i kod njih neki parametri poznati iz teorije u jugoslovenskim uslovima imaju drugačije vrednosti. Na pri-

¹³ Mogućnost preleta transportnih aviona i helikoptera preko linije fronta i njihov prodor u neprijateljevu pozadinu u uslovima ONOR jeste problem o kome stručnjaci iz RV i PVO mogu dati kompetentnije mišljenje. Ovde se to napominje samo u kontekstu teme.

mer, kada je reč o taktičkim vazдушnim desantima, taj epitet se ne dobiva time, bar ne prvenstveno, što se izvodi u taktičkoj dubini i stepenu komandovanja koji ga planira i izvodi, kao što je slučaj u drugim armijama, već prema karakteru borbenog zadatka koji izvršava, bez obzira na dubinu desantiranja od linije fronta. Ipak, ukoliko borbeno situacija to bude zahtevala, u taktičkoj dubini se može izvesti i jači, prvenstveno ojačani i kombinovani (padobransko-helikopterski) vazdušni desant. Zavisno od zadatka, sastava i jačine neprijatelja, on u svom sastavu pored padobranskih delova i pešadije sa lakim naoružanjem, treba da ima i artiljeriju (kalibra do 105 mm), protivoklopna i protivvazдушna sredstva, inženjeriju, delove veze i dr. Naravno, ovi delovi KOV-a bi se desantirali helikopterima.¹⁴ Od tih snaga može da se obrazuje vazdušnodesantna taktička grupa, čija bi borbeno sposobnost trebalo da obezbedi izvršenje i složenijeg borbenog zadatka. Upotreba takvog vazdušnog desanta prvenstveno dolazi u obzir pri prelasku sopstvenih snaga u ofanzivu, na glavnom pravcu udara, na najvažnijem objektu, u kritično vreme itd. Ipak, padobranske jedinice prema svojoj osposobljenosti najpogodnije su za izvršavanje specijalnih (obaveštajno-izviđačkih, diverzantskih, prepadnih i sl.) zadataka. To znači da dubina desantiranja nije limitirajući činilac, već da ona zavisi, pre svega, od borbenog zadatka, a taktički radijus transportnih aviona RV i PVO praktično pokriva celo jugoslovensko ratište. Jačina takvih vazdušnih desanata, zavisno od situacije, može da bude od grupe boraca do padobranske čete, a po potrebi i više. Bitna karakteristika dejstva takvih vazdušnih desanata je kratkotrajan i odlučan udar i izvršenje zadatka za što kraće vreme, a zatim naglo odlepljivanje od neprijatelja i prikriveno izvlačenje u bezbedan rejon, odakle će nastaviti izvršavanje narednih zadataka. Prema tome, iz padobranskih jedinica a delom i angažovanjem jedinica KoV, u ONOR-u se mogu obezbediti i izvoditi vazdušni desanti taktičkog i specijalnog karaktera, čija jačina može da iznosi od grupe boraca do taktičke grupe, što zadovoljava jugoslovenske potrebe za vertikalnim manevrom.

¹⁴ Izvođenje kombinovanih VD ovakvog sastava za JNA nije novost, jer su upravo takvi izvođeni na mnogim ZTV i manevrima, na kojima su stečena dragocena iskustva.

U uslovima ONOR-a rejon za prizemljenje vazdušnog desanta može se birati u neposrednoj blizini objekta na koji se napada ili nešto dalje od njega. Prvi način ima prednost zbog mogućnosti postizanja iznenađenja, kao i zbog neophodne brzine dejstva, jer svaki dobijeni minut od prizemljenja do izvršenja zadatka za vazdušni desant predstavlja izvesnu prednost nad neprijateljem. Međutim, u posebnim slučajevima, pogotovo kada je u pitanju izvršenje diverzije na značajniji objekat, vazdušni desant može biti bačen i na većem udaljenju od njega (20 i više kilometara), da desantirana jedinica na prikrivenom terenu organizuje tajnu bazu boravka, pa odatle, posle temeljitog izviđanja i organizacije, izvede napad i diverziju. U svakom slučaju, način izbora desantnog rejona i napad na neprijatelja zavisiće od borbene situacije, cilja dejstva, načina njegovog obezbeđenja, postavljenog zadatka i drugih uslova.

Vazdušni desanti u ONOR-u mogu biti upotrebljavani u svim vidovima borbenih dejstava, uključujući i odbranu, jer spajanje sa sopstvenim snagama koje dejstvuju na frontu za određeno vreme nije uslov njihovog uspeha pri izvršavanju zadataka i kasnijeg opstanka u neprijateljevoj pozadini. Otuda normativna teorija stranih zemalja i ne predviđa upotrebu vazdušnih desanata u odbrambenim dejstvima, sem kad su u pitanju specijalni vazdušni desanti. Jugoslovenski vazdušni desant može se spojiti sa jedinicama Teritorijalne odbrane ili preći na partizanski način dejstva u neprijateljevoj pozadini.

S obzirom na to da će retko imati zadatak da odsudno brane neki zemljišni objekat, a to znači da se brane u okruženju sa svim posledicama koje takva odbrana nosi, desantirane snage su u mogućnosti da manevrišu i da izvedu pokretna i elastična dejstva. Isto tako njihovo bitisanje u neprijateljevoj pozadini nije zavisno od dopunskog snabdevanja vazdušnim putem, izuzev možda municijom i minskoeksplozivnim sredstvima, dok će se za ishranu, sanitetsko zbrinjavanje i dr. oslanjati na jedinice Teritorijalne odbrane i društveno-političke zajednice.

Taktiku dejstva padobranskih jedinica u neprijateljevoj pozadini uslovljavaju opšta taktička načela koja važe za jedinice KoV, kao i borbeni uslovi u kojima izvršava konkretan borbeni zadatak. Realno je očekivati da će neprijatelj protiv otkrivenog vazdušnog desanta u svojoj pozadini brzo reagovati i angažovati prvenstveno brzopokretne snage: oklopne i mehanizovane jedinice, naoružane helikoptere i jurišne avione. Tim snagama vazdušni desant se teško može suprotstaviti, pogotovo za duže vreme i na otkrivenom manevarskom zemljištu, s obzirom na to da raspolaže skromnim protivoklopnim sredstvima i, sem streljačkog naoružanja, nikakvim efikasnijim sredstvima protivvazdušne odbrane. Stoga je on prinuđen da pri izvršavanju borbenih zadataka primenjuje brza i kratkotrajna dejstva, raščlanjen borbeni raspored, koristeći pri tome noć, složenije meteorološke uslove, pokriveno i teže prohodno zemljište. On nije u stanju, niti mu je neophodno, da se duže vezuje za određeni zemljišni rejon i odsudno brani pojedine objekte, sem izuzetno. Zahvaljujući stalnoj pokretljivosti i ovakvom načinu dejstva, on može da obezbedi relativno bolju zaštitu od neprijateljevih sredstava za osmatranje i dejstvo njegovog oružja, prvenstveno iz vazdušnog prostora.

To su, istovremeno, razlozi što je napad osnovni vid borbenih dejstava vazdušnog desanta. Od prizemljenja, bez okupljanja u zborni rejon i dužeg zadržavanja, pojedinci i osnovne jedinice žurno se usmeravaju ka cilju dejstva razvijajući se u borbeni raspored u kretanju. Ukoliko je vazdušni desant bačen direktno na objekat, uništavanje neprijateljeve žive sile i tehničkih sredstava otpočinje odmah po prizemljenju, s težnjom da se što pre dostigne ključni deo objekta dejstva i neprijatelj ne dozvoli da se sredi.

I način izvođenja napada mora biti specifičan: neprijatelj se napada na bokove i iz pozadine, koncentrično iz više pravaca, uz ubacivanje makar i manjih delova unutar neprijateljevog borbenog rasporeda kad god je to moguće. Inicijativa vojnika i starešina u toku borbe dolazi do punog izražaja. No, da i sama ne bude iznenađena, padobranska jedinica mora da izdvoji neophodan deo snaga za obezbeđenje najugroženijih pravaca, ukoliko taj zadatak već nisu preuzele jedinice Teritorijalne odbrane.

Necelishodno je da padobranske jedinice napadaju jako utvrđenu odbranu za čije je savladavanje potrebno teže naporu i duže vreme. One mogu postići najveći uspeh protiv neprijatelja u pokretu, delova koji se izvlače, izdvojenih delova borbenog rasporeda i sl. Dakle, u osnovi taktike padobranskih jedinica je nastojanje da se borbeni zadatak izvrši za što kraće vreme i uz što manje žrtava. Takođe treba istaći neophodnost da starešine jedinica i čitav sastav budu snabdeveni što potpunijim i tačnim podacima o neprijatelju pri prijemu zadatka, jer bez toga odluka za dejstvo ne može biti saobražena konkretnoj situaciji, niti se ljudstvo u borbi može pravilno orijentisati. Za pojedine složenije zadatke jedinica mora posebno da se priprema i uvežbava (na sličnom objektu, maketi, reljefu, aerofoto-snimku i dr.), pa je razumljivo da se za to moraju obezbediti i neophodni podaci.

Izvođenje diverzija različitih vrsta i obima sastavni je deo borbenih dejstava svih snaga koje se bore na privremeno zaposednutoj teritoriji, pa i padobranskih jedinica. Osnovni cilj je da se neprijatelju nanesu što veći gubici u živoj sili i tehnici, da mu se oteža borbeno dejstvo, naruši moral i opšta sigurnost, oteža ili spreči korišćenje važnih privrednih objekata i dobara zemlje i funkcionisanje sistema okupatorske vlasti. Padobranske jedinice mogu da izvode diverziju na jedan objekat ili da obrazuju više diverzantskih grupa koje bi istovremeno stavile pod udar više neprijateljevih objekata na širem prostoru.

Slična je situacija i sa izviđačkim dejstvima. Do izvršenja vazdušnog desanta padobranske jedinice se radi saznavanja podataka o neprijatelju moraju oslanjati isključivo na pretpostavljenu komandu. Kasnije, međutim, u toku borbe one su u poziciji da prikupljaju podatke ne samo za svoje potrebe već i za potrebe pretpostavljene komande, koristeći se svim formama i mogućnostima dok se nalaze u neprijateljevoj pozadini.

Bez obzira na činjenicu da je osnovni vid borbenih dejstava padobranskih jedinica napad, pogrešno bi bilo smatrati da one neće, kad je neophodno, organizovati i izvesti i odbranu, marševanje i druge radnje. One će nekad morati da ovladaju važnim prelazom preko reke, prevojem ili drugim značajnim objektom koji će morati da održe u svojim rukama do pristizanja sopstvenih snaga koje izvode napad. Pri to-

me, s obzirom na njihov formacijski sastav i borbenu sposobnost, moraju se poštovati izvesna načela od kojih zavisi uspeh u borbi: jedinice treba da budu ojačane, prvenstveno, sredstvima za POB i PVO i podržane sredstvima pretpostavljene komande; jedinice Teritorijalne odbrane mogu da obezbede ugrožene pravce odakle neprijateljeva rezerva može da interveniše; rejon odbrane ne bi trebalo da bude na zemljištu pogodnom za dejstvo neprijateljevih oklopno-mehanizovanih snaga; neophodno je da do spajanja sa sopstvenim snagama dođe što je moguće pre ili da se dati objekat drži samo za ograničeno vreme.

Odbrana padobranskih jedinica, inače, iako se organizuje i izvodi po načelima propisanim za jedinice KoV istog nivoa, ima svoje specifičnosti: organizuje se na brzinu, uvek kružno i poseda grupno, utvrđivanje izvode borci individualno a maksimalno se koriste prirodni zakloni i prepreke, rezerva mora biti jača i postavljena u centru borbenog rasporeda, izviđački i osiguravajući organi isturaju se na ugroženim pravcima i što dalje od prednjeg kraja itd. Aktivnost u toku izvođenja odbrane ima presudan značaj u sprečavanju neprijatelja da se ukloni u borbeni raspored.

Kao što se vidi, padobranske jedinice posle desantiranja u neprijateljevoj pozadini izvode borbena dejstva slična onima koja izvode ostale snage na privremeno zaposednutoj teritoriji, s tom razlikom što u rejon borbenih dejstava dolaze vertikalnim putem, a desant mogu da izvode čak i na sam cilj dejstva. Oslonac na snage Teritorijalne odbrane, stanovništvo i društveno-političke zajednice, kao i poznavanje teritorije i stanja na njoj ne samo da im olakšavaju primenu iznetih taktičkih postupaka već su i garancija njihovog uspeha u borbi.

*

Na mesto i ulogu vazdušnih desanata u ONOR-u, a time i veličinu, sastav i opremljenost vazdušnodesantnih jedinica JNA, bitan uticaj ispoljavaju brojni faktori, među kojima treba istaći: karakter savremenog rata u kome vazdušnodesantna dejstva svih vrsta dobijaju sve veći značaj; visoku tehničku opremljenost oružanih snaga i uvođenje u naoružanje sve efikasnijih borbenih sredstava; relativno povoljne uslove za njihovo dejstvo u neprijateljevoj pozadini; raspoložive vaz-

duhoplovne transportne kapacitete RV i PVO; ljudski potencijal za popunu ovih jedinica, i konačno, mogućnosti domaće industrije da obezbedi adekvatno opremanje naoružanjem i vojnom opremom padobranskih jedinica u našim oružanim snagama.

S obzirom na tako povoljne objektivne mogućnosti i dostignuti stepen razvoja, logično se postavlja pitanje: kojim pravcem ići dalje. Po mom mišljenju, dva su osnovna opredeljenja:

— *prvo*, razvoj i osposobljavanje padobranskih jedinica za izvođenje jačih taktičkih vazdušnih desanata i njihovo čvršće sadejstvo sa snagama koje dejstvuju s fronta. U tom slučaju neophodno je povećanje padobranskih pešadijskih elemenata u njihov sastav i uvođenje efikasnijih sredstava za vođenje POB i PVO, kao i sredstava vatrene podrške, inžinjerije, veze i dr;

— *drugo*, da se izvršavanje taktičkih zadataka prepusti jedinicama Teritorijalne odbrane, a padobranske jedinice da preuzmu izvršavanje specijalnih (diverzantskih, izviđačkih i sličnih) zadataka. U tom slučaju neophodna je još intenzivnija specijalizovana padobranska obuka u pravcu izvođenja skokova specijalnim padobranima (tipa krilo) sa celokupnim sastavom, promena nekih kriterijuma u izboru ljudstva, specijalizovano školovanje kadrova, povećanje specijalističke obuke jedinica iz diverzija, izviđanja, planinarstva, boričkih veština, vatrene obuke itd.

Povoljne ljudske i materijalne mogućnosti treba iskoristiti za jačanje i osavremenjivanje padobranske komponente JNA, za čije efikasno dejstvo u ONOR-u postoje svi povoljni uslovi.

SUMMARY

AIRBORNE COMBAT OPERATION IN THE TOTAL NATIONAL DEFENCE WAR

The are ample possibilities for utilization of airborne troops in the total national defence war. The airborne troops of the Yugoslav People's Army can be used for carrying out the airborne attacks within the frames of both the frontal and combined forms of the armed struggle,

in all forms of strategic operations, offensive and defensive land operations, in combat operations in urban areas, etc. Their combat capabilities make possible that they carry out the following types of missions: (1) surprise attacks with the aim of destruction (or prevention and/or hindering the use) of nuclear, chemical, biological and rocket armament and their launchers; surprise attacks against command posts and communication (signal) centres, airfields, heliports and logistical installations and elements; destruction of objects on communications, etc.; (2) tactical combat operations: attacking smaller enemy units, taking the important tactical objects or their defence with the aim of prevention of manoeuvre of enemy forces in his depth, or of making possible and enhancing speedy penetrations of own forces attacking from the front, etc. The airborne troops are to carry out these missions usually in cooperation with the territorial defence units and other forces, and some of them even independently. The basic characteristic of combat operations carried out by airborne troops in the total national defence war are: quick and decisive action and termination of missions in as short time as possible.

RESUME

ACTIONS DE LA DESCENTE AERIENNE DANS LA GUERRE POPULAIRE GENERALISEE DEFENSIVE

Les possibilités de recours à la descente aérienne dans la guerre populaire généralisée défensive sont grandes. Des unités de parachutistes de l'APY peuvent être aéroportées sous formes frontale et combinée de la lutte armée, sous tous les aspects des actions stratégiques, dans des opérations d'attaque et de défense au sol, dans des luttes en villes, etc. Etant donné leurs capacités de combat, ces unités peuvent accomplir les missions suivantes: (1) missions d'assaut et de diversion ayant pour but de détruire (ou d'en rendre difficile l'emploi) les armes nucléaire, chimique, biologique et les missiles ainsi que les dispositifs de leur lancement; assauts à des postes de commandement et centre de communication, aéroports, héliodromes et installations du soutien logistique; destruction des installations et ouvrages de communication, etc. (2) missions de caractère tactique: attaque contre des unités adverses de petite taille; dominer les ouvrages tactiques importants et les défendre pour faire échec à l'ennemi dans ses tentatives de faire des manoeuvres en profondeur ou pour faire accélérer la percée de nos propres forces sur le front, etc. Le plus souvent, ces missions sont accomplies de concert avec les unités de la Défense territoriale et avec d'autres effectifs, alors qu'elles peuvent agir aussi de façon autonome. La principale caractéristique des unités aéroportées en mission dans une guerre populaire généralisée défensive consiste en une frappe brève mais décisive et l'accomplissement de la mission dans un laps de temps aussi court que possible.

РЕЗЮМЕ

ВОЗДУШНО-ДЕСАНТНЫЕ ДЕЙСТВИЯ ВО ВСЕНАРОДНОЙ
ОБОРОНИТЕЛЬНОЙ ВОЙНЕ

Возможности использования воздушных десантов во всенародной оборонительной войне — большие. Парашютные войска ЮНА могут быть десантированы во фронтальной и комбинированной формах вооруженной борьбы, во всех видах стратегических действий, наступающих и оборонительных операциях на суше, в боях за города и др. Учитывая их боевые возможности, эти войска могут выполнять следующие задачи: (1) внезапные нападения и диверсии, цель которых уничтожение (или воспрепятствование употреблению) ядерного, биологического и ракетного оружия и средств для их запуска; внезапные нападения на командные пункты и узлы связи, аэродромы, вертодромы и элементы тылового обеспечения; разрушение объектов на коммуникациях и др. и (2) тактические: нападения на небольшие вражеские подразделения; занятие важных тактических объектов и их оборона, с целью предотвращения маневра противника по глубине, или с целью ускорения прорыва собственных сил с фронта и т. д. Эти задачи они наиболее часто выполняют вместе с войсками Территориальной обороны и другими войсками, а отдельные задачи выполняют и самостоятельно. Существенной характеристикой действий воздушных десантов во всенародной освободительной войне является кратковременный и рашающий удар и выполнение задачи в кратчайший возможный срок.